

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv,
www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2018.gada 28.augustā

Nr.1-12/6

Latvijas Republikas pašvaldībām

*Zināšanai: Saeimas Valsts pārvaldes un
pašvaldību komisijai
info@saeima.lv*

*Ekonomikas ministrijai
pasts@em.gov.lv*

*Labklājības ministrijai
lm@lm.gov.lv*

*Ziņojums par aktuālo situāciju pašvaldības palīdzības sniegšanā mājokļu jomā un
rekomendāciju izpildi pārbaudes lietā Nr.2014-35-18AC.*

Aktualizējot informāciju par Latvijas pašvaldību palīdzības sniegšanu mājokļa jautājumu risināšanā – dzīvokļu rindu reģistru virzību un dinamiku četru gadu periodā, kas balstīta uz pārbaudes lietu Nr.2014-35-18AC par pašvaldību dzīvojamo fondu un mājokļu kvalitāti, tiesībsargs vērsās pie Latvijas pašvaldībām. Tika lūgta sekojoša informācija uz 01.04.2018:

1. Cik pašvaldībā kopā ir brīvas, neizīrētas dzīvojamās telpas?
2. Cik no šīm brīvajām, neizīrētajām dzīvojamām telpām ir derīgas dzīvošanai?
3. Cik personas ir reģistrētas pašvaldības palīdzības reģistrā mājokļa jautājuma risināšanai?
4. Vai un kādā veidā notiek pašvaldības brīvā, neizīrētā dzīvojamā fonda tehniskā stāvokļa uzlabošana?
5. Vai un kādā veidā tiek papildināts pašvaldības dzīvojamais fonds?
6. Vai pašvaldībā ir noteikti papildu dzīvošanai derīgu dzīvojamo telpu izvērtēšanas kritēriji vai arī pašvaldība vadās tikai no dzīvošanai derīgas telpas definējuma?

Aktuālā situācija pašvaldības palīdzības sniegšanā mājokļu jomā

[1] No 119 pašvaldībām atbildes sniedza 98. Rezultāti pieejami apkopoto datu tabulā, kas veidota, pamatojoties uz nosūtītajiem jautājumiem (skat. pielikumu).

Atbildes netika saņemtas no: Amatas, Apes, Baldones, Bauskas, Dobeles, Garkalnes, Ķeguma, Neretas, Nīcas, Olaines, Ozolnieku, Liepājas, Priekules, Riebiņu, Ropažu, Rugāju, Sējas, Vaiņodes, Varakļānu, Vecpiebalgas un Ventspils novada pašvaldībām.

Salīdzinot ar iepriekšējo pārskata periodu, kas bija 01.04.2014., toreiz atbildes sniedza 105 pašvaldības.

[2] Uz 01.04.2014. dzīvokļu rindās pašvaldībās bija 10 258 personas (ģimenes), savukārt uz 01.04.2018. situācija ir uzlabojusies, un dzīvokļu rindās pašvaldībās atradās 7 215 personas (ģimenes). Tātad kopumā iezīmējas pozitīva tendence, un šajā laika periodā dzīvokļu rindās samazinājušās par 3 043 personām (ģimenēm). Vienlaikus atsevišķās pašvaldībās iedzīvotāju skaits, kam nepieciešama palīdzība dzīvokļa jautājumu risināšanā, ir palielinājies.

Tās desmit pašvaldības¹, kurās dzīvokļu rindā esošo personu skaits 2014.gadā bija lielāks par 100, norādītas zemāk esošajā tabulā, situāciju salīdzinot ar 2018.gadu.

Dzīvokļu rindās esošo personu skaita dinamika četru gadu periodā

	Reģistrētās personas 01.04.2014.	Reģistrētās personas 01.04.2018.
Rīgas pilsēta	5385	3414
Ludzas novada	276	326
Madonas novads	268	314
Rēzeknes pilsēta	362	285
Valkas novads	Nesniedza atbildi ²	212
Gulbenes novads	142	162
Jūrmalas pilsēta	248	126
Alūksnes novads	109	126
Jēkabpils pilsēta	138	124
Daugavpils pilsēta	146	89

[3] No saņemtajām atbildēm izriet, ka Latvijas pašvaldību brīvais dzīvojamais fonds ir 3286 dzīvojamās telpas, taču dzīvošanai derīgas – tādas, kas atbilst likuma “Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” prasībām, ir tikai 1046. Tātad divas trešās daļas ir dzīvošanai nederīgas telpas un nav izmantojamas autonomās funkcijas izpildei.

¹ No 2014.gadā saņemtajām pašvaldību atbildēm vairāk nekā 100 personu, kas atradās dzīvokļu rindās, 2014.gadā ir konstatējamas 15 pašvaldībās, savukārt no 2018.gadā saņemtajām pašvaldību atbildēm vairāk nekā 100 personu, kas atradās dzīvokļu rindās, ir konstatējamas 12 pašvaldībās.

² Ņemot vērā, ka Valkas novada pašvaldība 2014.gadā informāciju tiesībsargam nesniedza, bet 2018.gadā dzīvokļu rindā esošo personu skaits bija 212, presumējams, ka arī 2014.gadā personu skaits bija virs 100 personām.

Situācija Latvijā pašvaldības palīdzības sniegšanā mājokļu jomā uz

Dzīvokļu rindās esošo personu skaits	7215
Pašvaldību brīvās dzīvojamās telpas	3286
No tām dzīvošanai derīgas telpas	1046

01.04.2018.³

[4] Tāpat saņemtās atbildes liecina, ka pašvaldībās nenotiek dzīvojamā fonda papildināšana vai aktīva tā tehniskā stāvokļa uzlabošana, izņemot tādas pilsētas kā Rīga, Valmiera un Cēsis. Dzīvojamais fonds tiek papildināts pārsvarā uz bezsaimnieka mantas rēķina, kā arī pirkumu un dāvinājumu pieņemšanas ceļā.

[5] Lai arī tiesībsargs ar 2015.gada 18.marta ziņojumu Nr.1-12/3 pārbaudes lietā Nr. 2014-35-18AC aicināja pašvaldības pievērst pastiprinātu uzmanību esošā brīvā dzīvojamā fonda tehniskā stāvokļa uzlabošanai, kas automātiski arī palielinātu dzīvojamo telpu vizuālo skatu un rekomendēja noteikt papildus dzīvošanai derīgu dzīvojamo telpu vērtēšanas kritērijus, kā pozitīvo piemēru tam minot Alojās novada domi, tādā veidā ievērojot visā pašvaldības teritorijā vienotu praksi attiecībā uz pašvaldībai piederošo, brīvo dzīvojamo fondu, secināms, ka šīs rekomendācijas praktiski nav ņemtas vērā, jo dzīvojamā fonda tehniskā stāvokļa uzlabošana apstājas pie naudas trūkuma, ko atklāti atzina vairums pašvaldību. Vienlaikus pašvaldību gadskārtējos budžetos tiek atvēlēta nauda arī šāda veida remontdarbiem.

Papildus tam jāuzteic:

- *Aknīstes novada pašvaldība*, kas norādīja, ka, lai arī papildus dzīvošanai derīgas telpas kritēriji nav noteikti, atbildīgās personas pārliecinās, lai cilvēks tiktu ielaists dzīvot cilvēka cienīgos apstākļos.

- *Alojas novada dome* 2011. gada 28. decembrī ir pieņēmusi lēmumu Nr. 603 „Par vērtēšanas kritērijiem izīrējamai telpai Alojās novadā”, kas nosaka Alojās novada pašvaldībai piederošo dzīvojamo telpu vērtēšanas kritērijus izīrējamai dzīvojamai telpai un tie ir - telpai jābūt atbrīvotai, logu ailēm iestiklotām, ārdurvīm slēdzamām, nodrošinātai ar elektrības pieslēgumu, ja dzīvojamā telpa ir labiekārtota, tad jābūt nokomplektētai arī santehnikai.

- *Ādažu novada dome* 28.07.2015. izstrādājusi pašvaldības iekšējos noteikumus Nr.9 "Minimālās prasības pašvaldības dzīvokļu tehniskajam stāvoklim".

- *Balvu novada pašvaldība* norādīja, ka tā individuāli vērtē katras ģimenes iespējas remontdarbu veikšanā. Bāreņiem tiek nodrošinātas arī mēbeles un sadzīves priekšmeti.

- *Daugavpils pilsētas dome* mazaizsargātām personām piešķir pabalstu telpu remontam 285 euro apmērā.

³ Dati par to pašvaldību kopumu, kas sniedza informāciju.

- *Limbažu novada domei* ir noteikti papildu dzīvošanai derīgu dzīvojamo telpu izvērtēšanas kritēriji, t.i., Limbažu novada pašvaldības 25.02.2016. saistošajos noteikumos Nr.10

- *Priekuļu novada pašvaldība*, lai arī papildus dzīvošanai derīgas telpas kritērijus nav noteikusi, tomēr dzīvojamais fonds tiek uzlabots, ņemot vērā Tiesībsarga 18.03.2015. ziņojumā izvirzītās rekomendācijas.

- *Salaspils novada pašvaldībā* 25.05.2015. izveidoti domes "Noteikumi par vērtēšanas kritērijiem izīrējamai telpai".

- *Siguldas novada dome* dzīvošanai derīgas telpas izvērtējumam ņem vērā likumā noteiktos kritērijus un Siguldas novada domes 29.12.2010. saistošos noteikumus Nr.34.

Starptautiskās saistības

Tiesības uz mājokli ir ietvertas vairākos starptautiskos un nacionālajos tiesību aktos, piemēram, ANO Starptautiskajā paktā par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām 11. pantā, Pārskatītās Eiropas Sociālās Hartas 16. un 31.pantā, , likumā „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā”, likumā „Par sociālajiem dzīvokļiem un sociālajām dzīvojamām mājām”, likumā „Par dzīvojamo telpu īri”, Bērnu tiesību aizsardzības likuma 10. panta trešajā daļā, 66. panta otrās daļas 1.punktā u.c.

Tiesības uz mājokli nav jāvērtē tikai kā jumts virs galvas, šo tiesību tvērums ir daudz plašāks. Proti, tiesības uz mājokli nozīmē tiesības dzīvot drošībā, mierā un cieņā. Starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos ir noteikts šo tiesību minimālais standarts, kas valstij ir jānodrošina tai pieejamo resursu ietvaros. Saskaņā ar ANO Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām Vispārējo komentāru Nr.4, tiesību uz mājokli minimālo standartu veido 7 pamatelementi:

1. valdījuma tiesiskā nodrošināšana – tiesiskā aizsardzība pret piespiedu izlikšanu, vajāšanu un citām spaidu formām;
2. pakalpojumu, materiālu un infrastruktūras pieejamība – stabila pieeja dabas un kopējiem resursiem, ūdensapgādes sistēmām, pieeja enerģijai ēdiena pagatavošanai, apkurei, apgaismojumam, sanitārajām, higiēnas, pārtikas produktu glabāšanas un atkritumu izvešanas sistēmām;
3. mājokļa pieejamība no izdevumu viedokļa – mājokļa izdevumu samērīgums ar ienākumu līmeni, t.i., valsts pienākums sniegt atbalstu personām, kuras nespēj saņemt atbilstošu mājokli ienākumu dēļ (dzīvojamās telpas piešķiršana lietošanā, pabalsti īres un maksas par pakalpojumiem, kas saistīti ar dzīvojamās telpas lietošanu, apmaksai u.c. palīdzības veidi). Mājoklis nav vērtējams kā pieejams, ja tā izdevumi apdraud personas citas cilvēktiesības. Tas notiek, ja īres maksas, hipotēkas izdevumi, un citi maksājumi par mājokli ir tik augsti, ka cilvēki nevar atļauties pārtiku, medikamentus, vai citas pirmās nepieciešamības preces. Šādos gadījumos, lai nebūtu jāklūst par bezpajumtniekiem, personas prioritāte ir jumts virs galvas, pat ja pie šādiem apstākļiem ir nepieciešams izmantot pārtikas pakas un labdarības palīdzību⁴.

⁴ The human right to adequate housing. Pieejams:

https://www.ohchr.org/_layouts/15/WopiFrame.aspx?sourcedoc=/Documents/Issues/Urbanization/Adequate%20Housing%20and%20Urbanization.doc&action=default&DefaultItemOpen=19 [skatīts 30.07.2018.]

4. mājokļa derīgums dzīvošanai – dzīvojamai telpai ir jābūt tādai, kas aizsargā pret aukstumu, mitrumu, karstumu, lietu, vēju vai citiem draudiem veselībai, riskiem, kas saistīti ar neapmierinošu telpu stāvokli, un slimību pārnēsātājiem;
5. mājokļa pieejamība – dzīvojamai telpai ir jābūt pieejamai personām, kurām ir tiesības uz to. Organizējot palīdzību, valstij ir jāņem vērā dažādu mazaizsargātu personu īpašās dzīvokļa vajadzības un jāizskata tās prioritārā kārtībā;
6. mājokļa novietojums – mājoklim jāatrodas vietā, kas nodrošina pieeju darba vietai, veselības aizsardzības sistēmai, skolām, bērnu iestādēm u.tml.;
7. mājokļa atbilstība kultūrai – mājokļa arhitektūrai, celtniecības materiāliem un mājokļu politikai ir jāatspoguļo savdabība un kultūras tradīciju daudzveidība⁵.

Eiropas Padomes rekomendācijas

Tiesības uz pienācīgu mājokli ir nostiprinātas Pārskatītās Eiropas Sociālās hartas 31. pantā⁶. Tas paredz, ka dalībvalstīm ir jāveic tādi pasākumi, lai pienācīgā līmenī veicinātu mājokļu pieejamību, novērstu un samazinātu bezpajumtniecību, un padarītu mājokļu cenu pieejamu tiem, kuriem nav pietiekamu līdzekļu⁷.

Saskaņā ar likuma “Par Pārskatīto Eiropas Sociālo hartas”⁸ Preambulu un III sadaļas A pantu Latvijas Republika apņemas uzskatīt sev par saistošiem Hartas I, III, IV, V un VI sadaļas noteikumus, kā arī vairākus Hartas II sadaļas pantus ar atrunām. Proti, no Pārskatītās Eiropas Sociālās hartas 31.panta Latvija apņemas par saistošu uzskatīt tikai 1.punktu - tiesības uz dzīvesvietu. Minētā panta 2. un 3. punkts nav saistoši Latvijai, proti, bezpajumtniecības novēršana un samazināšana un mājokļu cenu pieejamība.

Hartas 31. panta 1.punkta ietvaros Eiropas Sociālo tiesību komiteja pieprasa, lai dalībvalstis garantētu ikvienam tiesības uz mājokli un veicinātu atbilstoša mājokļa pieejamību. Valstīm ir jāveic pasākumi, kas nepieciešami tiesību uz mājokli efektīvai aizsardzībai. Jēdziens “atbilstošs mājoklis” ir jādefinē tiesību aktos. Latvijā tas ir noteikts likumā “Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” 16.panta trešajā daļā, definējot dzīvošanai derīgas telpas kritērijus.

Hartas izpratnē "pienācīgs mājoklis" ir mājoklis, kas ir drošs no sanitārās un veselības aizsardzības viedokļa, t.i., tajā ir jābūt nodrošinātiem pamatpakalpojumiem, piemēram, ūdenim, apkurei, atkritumu izvešanai, kanalizācijas sistēmai un elektrībai, turklāt mājoklim ir jābūt arī drošam no tehniskā un ekspluatācijas viedokļa, ierobežojot mājokļa pārapsildību, kā arī jābūt tiesiski aizsargātam.

⁵ Committee on Economic, Social and Cultural Rights, General Comment 4, The right to adequate housing (Sixth session, 1991). Pieejams: <http://www1.umn.edu/humanrts/gencomm/epcomm4.htm> [skatīts 30.07.2018.]

⁶ Par Pārskatīto Eiropas Sociālo hartu. Pieejams: <https://m.likumi.lv/doc.php?id=255022> [skatīts 19.07.2018.]

⁷ Pārskatītās Eiropas Sociālajās hartas 31. pants - Tiesības uz dzīvesvietu

Lai nodrošinātu efektīvu tiesību uz dzīvesvietu izmantošanu, Līgumslēdzējas puses apņemas veikt sekojošus pasākumus:

1. nodrošināt vienlīdzīgus nosacījumus, lai iegūtu dzīvesvietu;
2. samazināt un veicināt bezpajumtnieku skaita samazināšanos, lai nodrošinātu pakāpenisku bezpajumtnieku izzušanu;
3. padarīt dzīvesvietas maksu pieejamu tiem, kam nav pietiekamu līdzekļu.

⁸ Par Pārskatīto Eiropas Sociālo hartu. Pieejams: <https://m.likumi.lv/doc.php?id=255022> [skatīts 19.07.2018.]

2015.gada secinājumos⁹, atbilstoši Latvijas ziņojumā norādītajai informācijai, Eiropas Sociālo tiesību komiteja akcentējusi, ka pienācīga (atbilstoša) mājokļa standarti¹⁰ ir attiecināmi ne tikai uz jaunuzceltajām ēkām, bet arī jau uz esošo dzīvojamo fondu. Tie ir jāpiemēro ne vien izīrēšanai paredzētajiem mājokļiem, bet ir attiecināmi arī uz īpašnieku aizņemtiem mājokļiem (Secinājumi 2003, Francija).

Turklāt valsts iestādēm ir jānodrošina, ka mājokļi ir piemēroti dzīvošanai, izmantojot dažādus pasākumus, piemēram, dzīvojamā fonda uzskaiti, ziņas par tiem īpašniekiem, kuri neievēro saistības, pilsētas attīstības noteikumus un mājokļa uzturēšanas pienākumus namīpašniekiem. Tāpat valsts iestādēm ir jāierobežo arī pamatpakalpojumu pārtraukšana mājokļos, piemēram, ūdens, elektrības (..) (Secinājumi 2003, Francija).

Komiteja arī norādījusi, ka tiesību uz pienācīgu mājokli efektivitātei ir nepieciešams arī atbilstošs tiesību aizsardzības mehānisms, t.i., iespējas personām izmantot atbilstošas procesuālas garantijas. Jebkurai pārsūdzības procedūrai ir jābūt efektīvai.

Vienlaikus ir jānodrošina vienlīdzīga attieksme pret dažādām neaizsargātajām personu grupām, jo īpaši personām ar zemiem ienākumiem, bezdarbniekiem, nepilngadīgajiem, personām ar invaliditāti, tostarp garīgās veselības problēmām (..) (Secinājumi 2003, Francija).

ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomes rekomendācijas

Atbilstoši Ekonomisko, sociālo un kultūras lietu komitejas izskatītajam Latvijas ziņojumam par ANO Starptautiskā pakta par ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību garantiju īstenošanu, kas sniegts pamatojoties uz pakta 16.pantā un 17.pantā noteikto, Ekonomisko un sociālo lietu padome 2008.gadā sniedza Latvijai rekomendācijas¹¹.

Attiecībā par tiesībām uz mājokli norādīts¹², ka Komiteja aicina Latviju nodrošināt atbilstošu kompensāciju mehānismu vai alternatīva mājokļa nodrošināšanu ikreiz, kad notiek piespiedu izraidīšana no mājokļa, turklāt tas veicams saskaņā ar Vadlīnijām, kuras Komiteja ir izklāstījusi Vispārējā komentārā Nr. 7 (1997)¹³ par tiesībām uz atbilstošu mājokli (pakta 11.panta 1. punkts): piespiedu izlikšanas gadījumos. Tāpat nākamajā periodiskajā ziņojumā ir nepieciešams iekļaut atjauninātus

⁹ Dokumenta Nr. 2015/def/LVA/31/1/EN. Pieejams:

[http://hudoc.esc.coe.int/eng?#{%22ESCArticle%22:\[%2231-00-163%22,%2231-01-163%22\],%22ESCDcLanguage%22:\[%22ENG%22\],%22ESCDcType%22:\[%22CCREC%22,%22Conclusion%22,%22Ob%22,%22CORES%22\],%22ESCStateParty%22:\[%22LVA%22\]}](http://hudoc.esc.coe.int/eng?#{%22ESCArticle%22:[%2231-00-163%22,%2231-01-163%22],%22ESCDcLanguage%22:[%22ENG%22],%22ESCDcType%22:[%22CCREC%22,%22Conclusion%22,%22Ob%22,%22CORES%22],%22ESCStateParty%22:[%22LVA%22]}). Atskaites periods 01/01/2010 - 31/12/2013 [skatīts 20.07.2018.]

¹⁰ Dzīvošanai derīgi.

¹¹ Kā izriet no pieejamās informācijas, Latvija šajā tiesību tvērumā pēc 2007.gada vairāk nav ziņojusi, lai gan tiesībsarga rīcībā ir pieejams Ārlietu ministrijas sagatavotais projekts par Latvijas Republikas konsolidētā otrā, trešā, ceturta, piektā ziņojuma par ANO 1966.gada Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām izpildi Latvijā laika periodā no 2008.gada 1.janvāra līdz 2017.gada 31.decembrim.

¹² Concluding Observations of the Committee on Economic, Social and Cultural Rights. E/C.12/LVA/CO/1. 7 January 2008. Pieejams:

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=E/C.12/LVA/CO/1&Lang=En [skatīts 20.07.2018.]

¹³ GENERAL COMMENT 7. The right to adequate housing (art. 11.1 of the Covenant): forced evictions.

Pieejams: <http://www.refworld.org/docid/47a0799d.html> [skatīts 20.07.2018.]

ikgadējos statistikas datus par piespiedu izlikšanu skaitu, cita (alternatīva) mājokļa piešķiršanas kārtību, un valstī esošo bezpajumtniecības apmēru.

Izlikšanas no mājokļa gadījumi nedrīkst pakļaut personu bezpajumtniecības riskam vai radīt citus iespējamus cilvēktiesību pārkāpumus. Ja izliktās personas pašu spēkiem nespēj nodrošināt sev citu mājokli, dalībvalstij ir jāveic visi vajadzīgie pasākumi, maksimāli izmantojot tai pieejamos resursus, lai nodrošinātu šīm personām citu alternatīvu mājokli (..).

Vienlaikus, ņemot vērā, ka piespiedu izlikšana atsevišķos gadījumos var būt tiesiska, piemēram, maksājumu parādu dēļ, vai situācijās, kad tiek bojāta dzīvojamā telpa, attiecīgajām iestādēm ir jānodrošina, lai izlikšana notiktu tādā veidā, kā to paredz nacionālie tiesību akti, kas ir atbilstoši Starptautiskajam paktam par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām. Tāpat iesaistītajām personām ir jānodrošina pieejamība visiem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem.

Vērtējot Ārlietu ministrijas sagatavoto projektu¹⁴ par Latvijas Republikas konsolidētā otrā, trešā, ceturtā, piektā ziņojuma par ANO 1966.gada Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām izpildi Latvijā laika periodā no 2008.gada 1.janvāra līdz 2017.gada 31.decembrim personu izlikšanas no mājokļa aspektā, secināms, ka Latvijā nav pieejama informācija par faktisko personu skaitu, kas tiek izliktas no mājokļiem īres parādu dēļ, tomēr ir pieejama informācija par izpildi lietu skaitu, kas pabeigtas ik gadu saistībā ar personu izlikšanu no dzīvojamās telpas, no kurām vidēji 18,34% ik gadu ir prasības par izlikšanu īres maksas parādu dēļ.

Savukārt, lai mazinātu risku, ka persona tiek izlikta no dzīvojamām telpām, kā viens no palīdzības veidiem ir noteikts pabalsts dzīvojamās telpas īres vai pārvaldīšanas maksas un maksas par pakalpojumiem, kas saistīti ar dzīvojamās telpas lietošanu, segšanai.

OECD rekomendācijas

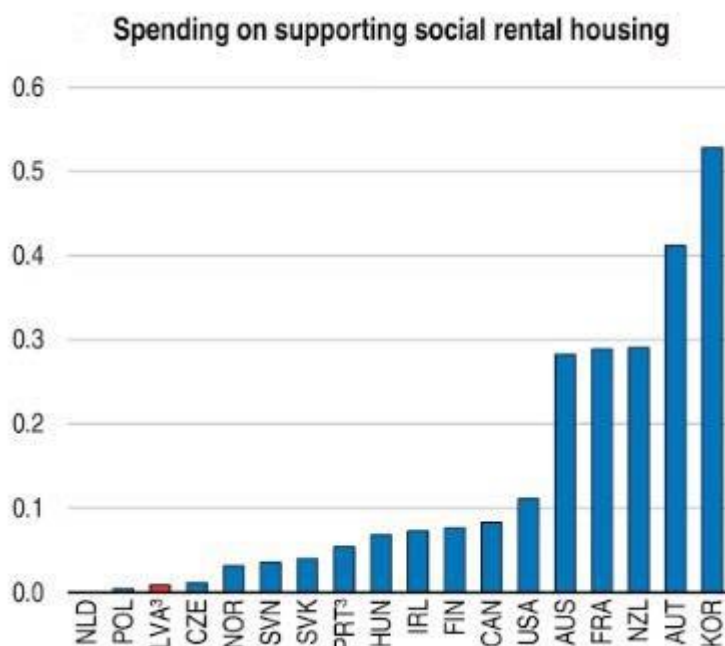
2017.gada septembrī publicētais Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (turpmāk – OECD) ekonomikas pārskats par Latviju¹⁵ liecina, ka Latvijas valsts izdevumi sociālajiem mājokļiem un mājokļu pabalsti mājāsaimniecībām ar zemu ienākumu līmeni ir vieni no zemākajiem OECD. Mājokļu pabalsti maznodrošinātām personu kategorijām, apmaksājot īri privātajā sektorā, nebūs efektīvi tik ilgi, kamēr privātais mājokļu tirgus nebūs pienācīgi attīstīts. Tādējādi tuvākajā laikā, kā risinājums būtu nepieciešams pietiekams sociālo mājokļu daudzums, lai uzlabotu mājokļu pieejamību mājāsaimniecībām ar zemiem ienākumiem.

Pārskatā pieejamā tabulā par izdevumiem sociālo īres mājokļu atbalstam norādīts, ka Latvijā tā ir ļoti zemā līmenī.

¹⁴ Šobrīd nav pieejams publiski.

¹⁵ OECD Publishing. OECD Economics Surveys. Latvia. September 2017. 49.lpp.

*Valsts (pašvaldību) izdevumi sociālo īres mājokļu atbalstam¹⁶
% izdevumi no IKP, 2015.gads*

Tāpat OECD ir norādījusi, ka pēdējo desmit gadu laikā (no 2005.gada līdz 2015.gadam) izdevumi par mājokli ir palielinājušies no 18,1% līdz 23,2% , kas ir viens no lielākajiem pieaugumiem OECD¹⁷.

2017.gada septembrī OECD ģenerālsekretārs Angels Gurijs savā ziņojumā par tautsaimniecības stāvokli Latvijā uzsvēra, ka Latvijai ir nepieciešama "iekļaujoša izaugsme" un mājokļi par pieņemamu cenu, kā arī mājokļu pieejamība ir jāuzlabo^{18,19}. Tādējādi secināms, lai netiktu pieļauts personas tiesību uz mājokli ierobežojums, valstij ir jānodrošina, ka atbalsta sistēma mazāk aizsargātajām personu kategorijām tiek sniegta savlaicīgi un ne tikai atbilstoši nacionālajos tiesību aktos noteiktajām prasībām, bet arī starptautiskajos tiesību aktos paredzētajam.

FEANTSA rekomendācijas

Eiropas Nacionālo organizāciju federācija, kas strādā ar bezpajumtniecības problemātiku (FEANTSA) savā 2016.jūnija ziņojumā "Ar mājokli saistītie noteikumi valstīm" norādījusi, ka valstij ir nepieciešams nodrošināt tādus pasākumus, lai samazinātu mājokļu ilgos gaidīšanas termiņus, tāpat arī paredzēt iespēju iesniegt sūdzību par pārāk ilgu gaidīšanas laiku²⁰. Latvijas praksē īpaši lielajās pilsētās

¹⁶ Pieejamie Latvijas dati par 2013.gadu, Portugālei par 2012.gadu.

¹⁷ Change in Latvia's average well - being over the past 10 years. Pieejams:

https://www.ohchr.org/_layouts/15/WopiFrame.aspx?sourcedoc=/Documents/Issues/Urbanization/Adequate%20Housing%20and%20Urbanization.doc&action=default&DefaultItemOpen=1 [skatīts 20.07.2018.]

¹⁸ Launch of the Economic Survey of Latvia. Pieejams: <https://www.oecd.org/economy/launch-of-the-economic-survey-of-latvia-2017.htm> [skatīts 19.07.2018.]

¹⁹ 2017 OECD ECONOMIC SURVEY OF LATVIA. Pieejams:

<https://www.oecd.org/economy/surveys/Latvia-2017-OECD-economic-Survey-boosting-productivity-and-inclusiveness.pdf> [skatīts 19.07.2018.]

²⁰ Feantsa, Foundion Abbe Pierre. Housing – related binding obligations on states. From European and international case law. 5.lpp.

gaidīšanas laiks dzīvokļu rindās ir vērtējams kā nesamērīgi ilgs – pēc tiesībsarga rīcībā esošās informācijas personas mājokli ir gaidījušas 5, 10 un pat 25 gadus. Vienlaikus šādos gadījumos ir jāvērtē arī katras pašvaldības brīvais dzīvojamais fonds, tā stāvoklis, personu skaits un attiecīgais dzīvokļu rindas reģistrs.

Tiesībsarga rekomendācijas

Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām 2.panta pirmā daļa paredz, ka ikviens šā pakta dalībvalsts apņemas individuāli un starptautiskās palīdzības un sadarbības veidā, piemēram, sadarbojoties ekonomikas un tehnikas jomā, maksimālajos tai pieejamo resursu ietvaros veikt pasākumus, lai pakāpeniski nodrošinātu šajā paktā atzīto tiesību pilnīgu īstenošanu ar visām atbilstošajām metodēm, tai skaitā arī pieņemot likumdošanas pasākumus.

Tādējādi pašvaldībām, realizējot vienu no to autonomajām funkcijām sniegt palīdzību iedzīvotājiem dzīvokļa jautājumu risināšanā, gadskārtējā budžeta ietvaros ir jāparedz naudas līdzekļi dzīvojamā fonda attīstībai, īpaši veicinot sociālo dzīvokļu pieejamību mazāk aizsargātajām personu grupām. Tāpat ir jāgādā par savu iedzīvotāju tiesību uz mājokli standartu ievērošanu, kas cita starpā norādīts arī pārbaudes lietā Nr.2014-35-18AC.

Pielikumā: Apkopojums par pašvaldību dzīvojamo fondu autonomās funkcijas - palīdzības iedzīvotājiem dzīvokļa jautājumu risināšanā, realizēšanai. Dati uz 01.04.2018.

Latvijas Republikas tiesībsargs

J. Jansons